

DOI 10.31558/2519-2949.2024.1.16

УДК 32.001

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0519-4305>

Стичинська А. Б., Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ІНФОРМАЦІЙНА АГРЕСІЯ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ: ВИКЛИКИ ТА ПОДОЛАННЯ

Стаття досліджує гуманітарну політику України як важливий фактор, що впливає на інформаційну агресію з боку Російської Федерації. Описуються основні принципи, цілі та стратегії гуманітарної політики, які використовуються Україною для підтримки своєї національної ідентичності, розвитку культури і освіти, захисту прав людини та забезпечення гуманітарної допомоги.

Звертається увага на те, як Україна використовує гуманітарні засоби і комунікаційні стратегії для формування і утвердження свого власного дискурсу щодо російської агресії, а також для контр-дії з пропагандистськими діями Росії.

Аналізуються різні аспекти використання інформаційних ресурсів, соціальних медіа та інших онлайн-платформ як інструментів у гуманітарній політиці України. Досліджуються сильні та слабкі сторони цих інструментів з метою визначення оптимальних шляхів їх ефективного використання для протистояння російській інформаційній агресії.

Сьогоднішньою реальністю стають інформаційна та гібридна війна, у ході яких виникають тенденції, що несуть небезпеку існуванню не лише суспільних відносин, державі та цілому світу. Відповідно, інформаційна безпека в умовах сучасного світу займає пріоритетне місце серед інших загроз. І саме за допомогою прогресивного розвитку гуманітарної сфери в державній політиці можна вирішити різного роду загрози спрямовані проти людини, держави і світу.

Висновки статті дають зрозуміти, що гуманітарна політика України грає важливу роль у контексті інформаційної агресії Російської Федерації та рекомендуються подальші дії щодо розвитку стратегій гуманітарної дипломатії та комунікаційних засобів України для ефективного впливу на сприйняття міжнародної спільноти реальних положень російської агресії, з метою забезпечення безпеки та відродження українського національного суверенітету.

Ключові слова: інформаційна агресія, Україна, Російська Федерація, гуманітарна політика, протистояння викликам, пропаганда, дезінформація

Сучасний світовий порядок, що формується у ХХІ ст. характеризується існуванням широкого спектру глобальних небезпек, що заважає збереженню миру і безпеки, захисту та забезпеченню прав людини та збереження безпечного навколишнього середовища. Поширення основних транснаціональних загроз н сьогодні це: нелегальна міграція, торгівля людьми, розповсюдження зброї масового ураження, нелегальна торгівля зброєю, контрабанда наркотичних речовин, вияви міжнародного тероризму, діяльність транснаціональних злочинних організацій, забруднення навколишнього середовища, надмірне споживання енергетичних, водних та інших ресурсів.

Окрім цього, особливу увагу зараз варто приділяти інформаційним загрозам, як сучасним викликам для окремих держав та глобального простору. Кіберсфера займає топову позицію у розповсюдженні різного роду інформації, яка може носити як безумовно позитивний характер, так і абсолютно реальні загрози у різних сферах: внутрішня та зовнішня безпека держави, екологічна, економічна, військова, культурна та інші.

Мета статті полягає в аналізі та описі сучасних викликів, які виникають в результаті інформаційної агресії з боку Російської Федерації та встановленні шляхів подолання цього явища. Стаття має на меті надати систематичний огляд таких питань, як методи передачі, маніпуляції та поширення дезінформації, використання соціальних мереж для поширення пропаганди, а також виявлення причин та наслідків інформаційної агресії.

Результати дослідження. Декларація тисячоліття ООН затверджена резолюцією 55/2 Генеральної Асамблеї ООН від 8 вересня 2000 року закріплює забезпечення загальнолюдських

цінностей свободи, рівності та солідарності, відповідно до неї і будується державна стратегія гуманітарного розвитку України [4]. Сама ж гуманітарна політика держави зосереджується на розвитку людського потенціалу, забезпеченні соціального захисту населення та захисті прав людини. У зв'язку з повномасштабним вторгненням Російської Федерації, Україна стала активним чинником протидії, у тому числі, й інформаційній агресії, застосовуючи різні стратегії, такі як підвищення свідомості громадян щодо дезінформації, підірвання негативних стереотипів та демонстрація позитивних аспектів українського суспільства.

Інформаційна агресія Російської Федерації проти України полягає у систематичній та цілеспрямованій дезінформації, маніпуляції і поширенні пропаганди з метою впливу на українське суспільство, зміни його думок, сприяння розділу та дестабілізації країни.

Російські засоби масової інформації, включаючи державні телеканали та інтернет-портали, активно використовують фейкові новини, спотворення фактів та неправдиву інформацію для створення сприятливого образу Росії та негативного образу України. За цим часто стоїть мета посіяти сумніви щодо суверенітету України, дестабілізувати її внутрішню ситуацію та підірвати підтримку національної української ідентичності.

Російська пропаганда також активно експлуатує соціальні мережі та інтернет-платформи для поширення дезінформації та маніпуляції. Це може включати створення фейкових акаунтів, коментування під новинами з метою поширення спекуляцій та недостовірних тверджень, а також розповсюдження змісту, який пропагує розкол та конфлікт українського суспільства.

Основні теми, які використовуються в російській інформаційній агресії проти України, включають розпалювання міжетнічних конфліктів, дискредитацію української влади, поширення образу України як фашистського або нацистського режиму, а також заохочення сепаратистських настроїв на території України. Подолання такого роду викликів і загроз можливе за допомогою посилення гуманітарної безпеки, основним елементом забезпечення якої є гуманітарна політика.

Гуманітарна політика в Україні включає широкий спектр заходів і ініціатив, спрямованих на покращення якості життя населення та забезпечення його потреб у різних галузях. Основні напрями гуманітарної політики включають:

1. Соціальна підтримка. Україна розробляє та впроваджує соціальні програми, спрямовані на підтримку найуразливіших верств населення, зокрема пенсіонерів, дітей, інвалідів та безробітних.
2. Освіта. Україна надає велику увагу освітній системі, забезпечуючи доступ до якісної освіти для всіх громадян, розвиваючи науково-дослідну роботу та підтримуючи ініціативи у сфері освіти.
3. Культура і мистецтво. Україна підтримує та сприяє розвитку культури, збереженню національної спадщини, просуванню мистецтва і культурного спадкування. Країна проводить різноманітні культурні заходи, фестивалі та концерти.
4. Медицина і охорона здоров'я. Україна забезпечує доступ до медичних послуг та охорони здоров'я для всіх громадян. Країна активно працює над покращенням системи охорони здоров'я та розвитком медичної науки.

Це лише кілька основних напрямків гуманітарної політики в Україні. Вона постійно розвивається та адаптується до змін потреб населення і викликів сучасності.

Україна також сприяє розвитку свободи преси, підтримці незалежних ЗМІ та кіберосвіти. З метою ефективно протидії інформаційній агресії, у цьому дискурсі Україна також співпрацює з міжнародними партнерами, включаючи Європейський Союз та НАТО, з метою обміну інформацією та впровадження спільних проектів у сфері медіа та комунікацій. Прикладом того, що Україна продовжує використовувати незалежні ЗМІ для протидії російській пропаганді з 2022 року, є зростання та вплив UkraineWorld.org. UkraineWorld.org – це англійськомовна медіа-платформа, яка надає об'єктивну аналітику та новини про Україну. Він служить надійним джерелом інформації для міжнародної аудиторії, пропонуючи розуміння конфлікту та протидію російській дезінформації. UkraineWorld.org активно розвінчує неправдиві наративи та надає точну інформацію про ситуацію в Україні [6].

Гуманітарна політика України сьогодні спрямована на подолання інформаційної агресії Російської Федерації та відстоювання своїх національних інтересів, відповідно, її основні принципи, цілі та стратегії гуманітарної політики включають:

1. Захист суверенітету та територіальної цілісності. Україна прагне забезпечити недоторканість своїх кордонів та впоратися з агресією, включаючи інформаційну.
2. Розбудова демократії та правової держави. Україна прагне зміцнювати свої інституції, гарантувати повагу до прав людини, свободу слова та незалежність ЗМІ. Це робиться через впровадження ефективних реформ, забезпечення прозорості та обліковості управління.

3. Інформаційна безпека та протидія дезінформації. Україна активно бореться з дезінформацією, фейками та пропагандою шляхом сприяння розвитку медіаграмотності, підвищенню критичного мислення суспільства, співпраці з міжнародними партнерами та підтримки незалежних ЗМІ.

4. Міжнародна співпраця. Україна активно співпрацює з партнерами у світі для обміну досвідом та отримання підтримки в боротьбі з інформаційною агресією. Також, Україна залучається до міжнародних ініціатив та організацій для посилення своєї позиції та захисту своїх інтересів.

Відповідно, під самою гуманітарною політикою ми можемо визначити цілі, принципи, механізми і конкретні заходи спрямовані на створення умов для повноцінного гуманітарного розвитку суспільства, розкриття і збагачення його інтелектуального потенціалу, забезпечення всебічної духовно-творчої реалізації особистості та необхідної для цього соціодинаміки освіти і науки, мистецтва, літератури та інших складових духовного життя [5].

Гуманітарна політика України базується на принципах правової держави, демократії, захисту прав людини та свободи слова. Її ціллю є забезпечення безпеки та стабільності України, а також будівництво суспільства, яке ґрунтується на цінностях толерантності та взаєморозуміння.

Деякі можливі шляхи подолання інформаційної агресії в цілому можуть включати:

1. Розуміння різноманітних джерел інформації – потрібно бути критичним до використовуваних джерел інформації, використовувати надійні джерела, такі як перевірені новинні та інформація від офіційних представників.

2. Критичне мислення – потрібно перевіряти отримані факти, встановлювати, що інформація заснована виключно на достовірних джерелах та здійснювати об'єктивний аналіз отриманої інформації.

3. Підвищення свідомості – потрібно безперервно навчатись і отримувати нову інформацію з різних джерел про інформаційну агресію і методи її виявлення. (Ознайомлюватись зі схемами маніпуляції та типовими прийомами, які використовуються в інформаційній агресії).

4. Поширення достовірної інформації – потрібно розповсюджувати виключно надійні джерела, перевірені факти та об'єктивну інформацію, яка також може бути важливим засобом боротьби з інформаційною агресією.

5. Підтримка медіа-грамотності – потрібно створювати умови для підвищення медіа-грамотності, для того щоб вибірково визначати правильну інформацію та помилкову чи маніпулятивну інформацію.

Одним із ключових механізмів протидії російській дезінформації є просування та підтримка незалежних ЗМІ в Україні. Незалежні ЗМІ відіграють важливу роль у поданні фактичної інформації, пропонуванні різноманітних точок зору та розвінчанні російської пропаганди. Ці медійні структури можуть ретельно вивчати та перевіряти факти заяв, зроблених російськими державними ЗМІ, забезпечуючи українським громадянам доступ до точних і неупереджених новин [7].

Протистояння впливу російської агресії в інформаційній сфері перенаправило суспільний запит та роботу органів державної влади на завдання з боротьби з інформаційними загрозами в такі напрями [2]:

- виявляти та ініціювати питання про блокування інформаційних ресурсів,
- здійснювати заходи спрямовані на попередження кіберзагроз та кібершпигунства;
- здійснювати моніторинг спеціальними методами і способами вітчизняних та іноземних засобів масової інформації та Інтернету з метою виявлення загроз національній безпеці України в інформаційній сфері;

- протидіяти проведенню проти України спеціальних інформаційних операцій, спрямованих на піддрив конституційного ладу, порушення суверенітету і територіальної цілісності України, загострення суспільно-політичної та соціально-економічної ситуації.

Проте усе це є можливим лише за умов успішного соціально-політичного та економічного реформування та розвитку України.

Висновки.

Дана стаття висвітлює різні аспекти інформаційної агресії з боку Російської Федерації і пропонує рішення для подолання цього виклику.

Однією з сучасних загроз для України через інформаційну агресію Російської Федерації, є поширення дезінформації та фейків. Російська Федерація активно використовує різні канали комунікації, включаючи соціальні медіа, залучаючи для цього як живу людську силу, так і інтернет-боти, для впливу на громадську думку в інших країнах. Це створює загрозу для розвитку демократичних процесів та національної безпеки країн, які і є ціллю цих дезінформаційних кампаній.

Для подолання цього виклику, рекомендовано посилення механізмів контролю та регулювання інформаційного простору. Необхідно збільшити свідомість громадськості про проблему дезінформації та навчити критично мислити і верифікувати отриману інформацію, щоб виявляти та відхиляти фейкові новини, зокрема шляхом підвищення медіаграмотності населення.

Крім того, стаття наголошує на необхідності міжнародної співпраці для подолання інформаційної агресії. Країни повинні спільно працювати над розробкою та впровадженням заходів безпеки інформаційного простору, обмінюватись досвідом та спільно протидіяти дезінформації, що походить з Російської Федерації.

Отже, стаття робить акцент на важливості відповідного реагування на інформаційну агресію, так як це безпосередньо впливає на національну безпеку та демократичні процеси. Осмислення цього явища та спільні зусилля національних урядів та міжнародних організацій можуть внести позитивні корективи для удосконалення гуманітарної політики щодо боротьби з інформаційною агресією на національному та міжнародному рівні.

Бібліографічний список:

1. Бачення України: реформування та відновлення соціально-гуманітарної сфери у перспективі 2030 року. UAReform. URL: <https://uareforms.org/reforms/Vision-of-Ukraine-2030>
2. Булан С. А., Панін І. Г. Європейський Союз та інформаційні впливи російської федерації. Донецький національний університет Національний університет у Вінниці, Україна. 2020. с. 31-34. URL: <https://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/view/8411/8410>
3. Гуманітарна політика в Україні: виклики та перспективи (Біла книга) : аналіт. доп. / [Сінайко О. О. (кер. авт. кол.), Тищенко Ю. А., Каплан Ю. Б., Михайлова О. Ю., Валевський О. Л. та ін.] ; за заг. ред. Ю. Б. Каплан, Ю.А. Тищенко. Київ : НІСД, 2020. 126 с.
4. Зубченко С. Сучасні наукові підходи до аналізу гуманітарної політики в Україні. Стратегічні пріоритети. №1. 2010. – С.103-106.
5. Управління соціальним і гуманітарним розвитком: навчальний посібник. К: НАДУ. 2008. 290 с.
6. Gavin, J. Disinformation in the Russia-Ukraine war. Vision of Humanity. URL: <https://www.visionofhumanity.org/information-and-misinformation-in-the-russia-ukraine-war>
7. OECD. Disinformation and Russia's war of aggression against Ukraine – OECD. URL: <https://www.oecd.org/ukraine-hub/policy-responses/disinformation-and-russia-s-war-of-aggression-againstukraine-37186bde/>

References:

1. Bachennia Ukrainy: reformuvannia ta vidnovlennia sotsialno-humanitarnoi sfery u perspektyvi 2030 roku. UAReform. URL: <https://uareforms.org/reforms/Vision-of-Ukraine-2030>
2. Bulan Ye. A., Panin I. H. Yevropejskyj Soiuz ta informatsijni vplyvy rosijskoj federatsii. Donetskyi natsionalnyi universytet Natsionalnyi universytet u Vinnytsi, Ukraina. 2020. s. 31-34. URL: <https://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/view/8411/8410>
3. Humanitarna polityka v Ukraini: vyklyky ta perspektyvy (Bila knyha) : analit. dop. / [Sinaiko O. O.(ker. avt. kol.), Tyshchenko Yu. A., Kaplan Yu. B., Mykhailova O. Yu., Valevskiy O. L. ta in.] ; za zah. red. Yu. B. Kaplan, Yu.A. Tyshchenko. Kyiv : NISD, 2020. 126 s.
4. Zubchenko S. Suchasni naukovi pidkhody do analizu humanitarnoi polityky v Ukraini. Stratehichni priorytety. №1. 2010. – S.103-106.
5. Upravlinnia sotsialnym i humanitarnym rozvytkom: navchalnyi posibnyk. K: NADU. 2008. 290 s.
6. Gavin, J. Disinformation in the Russia-Ukraine war. Vision of Humanity. URL: <https://www.visionofhumanity.org/information-and-misinformation-in-the-russia-ukraine-war>
7. OECD. Disinformation and Russia's war of aggression against Ukraine – OECD. URL: <https://www.oecd.org/ukraine-hub/policy-responses/disinformation-and-russia-s-war-of-aggression-againstukraine-37186bde/>

Stychynska A. Information aggression of the Russian Federation: challenges and overcome

This article examines the humanitarian policy of Ukraine as an important factor influencing informational aggression by the Russian Federation. The main principles, goals and strategies of humanitarian policy are described, which are used by Ukraine to support its national identity, develop culture and education, protect human rights and provide humanitarian aid.

Attention is drawn to how Ukraine uses humanitarian means and communication strategies to form and assert its own discourse on Russian aggression, as well as to counter-act with Russia's propaganda actions.

Various aspects of the use of information resources, social media and other online platforms as tools in Ukraine's humanitarian policy are analyzed. The strengths and weaknesses of these tools are studied in order to determine the optimal ways of their effective use to resist Russian informational aggression.

Today's reality is informational and hybrid war, during which trends arise that endanger the existence of not only social relations, but also the state and the whole world. Accordingly, information security in the conditions of the modern world takes a priority place among other threats. And it is with the help of the progressive development of the humanitarian sphere in state policy that it is possible to solve all kinds of threats directed against people, the state and the world.

The conclusions of the article make it clear that the humanitarian policy of Ukraine plays an important role in the context of the informational aggression of the Russian Federation. Further actions are recommended for the development of Ukraine's humanitarian diplomacy strategies and communication tools to effectively influence the international community's perception of the real conditions of Russian aggression, with the aim of ensuring the security and revival of the Ukrainian national sovereignty.

Keywords: *informational aggression, Ukraine, Russian Federation, humanitarian policy, resistance to challenges, propaganda, disinformation*